

**ЩОДО ОСОБЛИВОСТЕЙ ПОРЯДКУ І ПІДСТАВ
ВСТУПУ ДО ВИЩИХ ВІЙСЬКОВИХ НАВЧАЛЬНИХ
ЗАКЛАДІВ ТА ВІЙСЬКОВИХ НАВЧАЛЬНИХ
ПІДРОЗДІЛІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ
ЗА СХЕМОЮ «СТУДЕНТ-КУРСАНТ» ТА «КУРСАНТ»**

О.І. Червяков

здобувач

Міжнародного університету бізнесу і права

м. Херсон

Постановка проблеми. Умови прийому на навчання до вищих навчальних закладів України в 2015 р. від 15.10.2014 № 1172 [1] є обов'язковими для вищих навчальних закладів незалежно від форм власності та підпорядкування, крім вищих військових навчальних закладів (вищих навчальних закладів із специфічними умовами навчання) та військових навчальних підрозділів вищих навчальних закладів. Порядок прийому до вищих військових навчальних закладів (вищих навчальних закладів із специфічними умовами навчання) та військових навчальних підрозділів вищих навчальних закладів визначається (далі – ВВНЗ та ВВП ВНЗ відповідно) правилами прийому до цих навчальних закладів (підрозділів), які розробляються згідно із законодавством України та відповідними нормативно-правовими актами органів виконавчої влади (інших органів державної влади), до сфери управління яких належать вищі військові навчальні заклади (вищі навчальні заклади із специфічними умовами навчання) та військові навчальні підрозділи вищих навчальних закладів, затвердженими центральним органом виконавчої влади (іншим органом державної влади), якому вони підпорядковані, та погодженими з Міністерством освіти і науки України в установленому законодавством порядку.

Від так маємо особливий порядок вступу до навчальних закладів у сфері військової освіти. В умовах реформування цього специфічного сектору системи освіти України в цілому як частини реформування і розвитку Збройних Сил України поряд з реформою вступу до вищих навчальних закладів за результатами зовнішнього незалежного оцінювання питання підстав та порядку вступу у вищих військових навчальних закладів та військових навчальних підрозділів вищих навчальних закладів набуває актуальності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дана проблема цікавила багатьох вчених, але й на сьогодні залишається нагальною.

Метою даної статті є визначення особливостей підстав та процедури вступу до вищих військових навчальних закладів та військових навчальних підрозділів вищих навчальних закладів цивільної молоді та ліцеїстів. Задля досягнення означеної мети доцільним вбачається визначення схем навчання у вказаних елементах системи військової освіти України, встановлення специфіки набуття статусу курсанта, визначення розбіжності понять умови та підстави вступу до ВВНЗ та ВВП ВНЗ.

Основні результати дослідження. Розпочнемо з того, що завжди перед вступною компанією визначається потреба у військових фахівцях та формується замовлення на їх підготовку, що розподіляється між ВВНЗ та ВВП ВНЗ. На підставі узагальнених даних щодо потреб у військових фахівцях з вищою освітою для Збройних Сил України, з урахуванням потреб військових формувань, утворених відповідно до законодавства України, та органів виконавчої влади, Департамент військової освіти та науки Міністерства оборони України здійснює розподіл замовлення на підготовку військових фахівців між ВВНЗ та ВВП ВНЗ і до 01 листопада року, що передує року вступу на навчання, розробляє проекти наказів Міністерства оборони України і Міністерства оборони України та Міністерства освіти і науки України про організацію прийому слухачів, курсантів (студентів) на навчання до ВВНЗ та ВВП ВНЗ для підготовки військових фахівців з вищою освітою відповідно (п.1.1. підрозділу 1 «Організація відбору вступників до ВВНЗ та ВВП ВНЗ» розділу III «Порядок відбору вступників до ВВНЗ та ВВП ВНЗ» Інструкції про організацію та проведення військово-професійної орієнтації молоді та прийому до вищих військових навчальних закладів та військових навчальних підрозділів вищих навчальних закладів, затвердженої Наказом Міністерства оборони України від 05.06.2014 № 360 (далі – Інструкція № 360) [2]).

Вступ до ВВНЗ та ВВП ВНЗ відбувається за планом відбору кандидатів на навчання за однією з трьох можливих схем: «студент-курсант», «курсант» та «слухач». Громадяни, які під час навчання у навчальних закладах мають військові звання офіцерського складу, є слухачами, інші – курсантами або студентами (п. 162 Положення про проходження громадянами України військової служби у Збройних Силах України, затвердженого Указом Президента України від 10.12.2008 №1153/2008 [3]). В рамках даної статті ми не будемо акцентувати увагу на особливостях порядку і підстав вступу до вищих військових навчальних закладів та військових навчальних підрозділів вищих навчальних закладів за схемою «слухач», що цілком може становити тему окремої статті. Зупинимося на встановленні особливостей порядку і підстав вступу до вищих військових навчальних закладів та військових навчальних підрозділів вищих навчальних закладів за схемою «студент-курсант» та «курсант» цивільної молоді та ліцеїстів.

Щодо студентів, які лише на останньому курсі набувають статус курсантів, то порядок і підстави їх вступу до ВВНЗ та ВВП ВНЗ відрізняються від правил прийому на інші, окрім військових, освітні програми конкретного навчального підрозділу чи до іншого, окрім військового, закладу. Щодо переліку, кількості та ваги окремих з сертифікатів зовнішнього незалежного оцінюван-

ня для вступу, то ці параметри відмінні для вступних компаній, не залежно від обраного місця навчання. А от наявність вимоги проходження медичної комісії, що передбачена серед умов вступу до ВВНЗ та ВНП ВНЗ, не є правилом.

Щодо курсантів, то набуття такого статусу передбачає ряд особливостей, порівняно як з особами, що обрали схему навчання «студент-курсант» у ВВНЗ та ВНП ВНЗ, так і порівняно зі студентами всіх інших вищих навчальних закладів та підрозділів вищих навчальних закладів, окрім військових.

Щодо підстав прийому, то в даному разі мова іде про контракт курсанта, який буде укладено з кандидатом на вступ до ВВНЗ та ВНП ВНЗ при дотриманні всіх вимог, що встановлюються в нормативно-правових актах для вступу на військову службу, та вимог для вступу у конкретні навчальні заклади. Згідно п. 5 розділу I «Загальні положення» Інструкції № 360 [2] на військову службу (навчання) курсантів до ВВНЗ та ВНП ВНЗ приймаються особи, які відповідають вимогам Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу» та Положення про проходження громадянами України військової служби у Збройних Силах України, затвердженого Указом Президента України від 10 грудня 2008 року № 1153 (із змінами).

Іншими словами, у зв'язку з набуттям особою статусу військовослужбовця при вступі до ВВНЗ та ВНП ВНЗ за схемою «курсант», умовами вступу охоплено не тільки вимоги до рівня освіти кандидатів на навчання, які перевіряються і при вступі до невійськових навчальних закладів чи підрозділів ВНЗ, але і встановлено вимоги до стану здоров'я, в першу чергу, до рівня фізичної підготовки та психологічного стану здоров'я, вікові вимоги, вимоги проведення спеціальних перевірок за згодою особи, що вступає до ВВНЗ чи ВНП ВНЗ. Одразу зауважимо, що встановлення описаних вимог до кандидатів не є дискримінацією і відповідає принципу рівного доступу громадян до служби. Установлення цих вимог сприяє покращанню ефективності вирішення кадрового питання й забезпечує продуктивний відбір найбільш гідних із кандидатів [4, с. 12, 16].

Щодо вимог до стану здоров'я та вікових вимог, то згідно ст. 13 Положення про проходження громадянами України військової служби у Збройних Силах України, затвердженого Указом Президента України від 10 грудня 2008 року № 1153/2008 [3] на військову службу за контрактом приймаються громадяни відповідно до статей 19 і 20 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу»; військовослужбовці інших військових формувань із зарахуванням їх до списків особового складу Збройних Сил України. В свою чергу, користування відсилючою нормою дає можливість встановити такі особливості порядку добору кандидатів на вступ до ВВНЗ та ВНП ВНЗ як проходження професійно-психологічного відбору (проведення попередньої професійної діагностики) та встановлення відповідності віковим вимогам проходження військової служби.

Наприклад, на військову службу можуть бути зараховані резервісти та військовозобов'язані віком до 23 років, які мають повну загальну середню освіту та не мають військових звань офіцерського складу, у разі зарахування їх на перший та наступні курси навчання; особи віком до 25 років, які мають базову

вищу освіту, у разі зарахування їх на випускний курс навчання – на військову службу (навчання) курсантів вищих військових навчальних закладів або військових навчальних підрозділів вищих навчальних закладів та військовослужбовці, які проходять військову службу за контрактом; віком до 30 років – на військову службу (навчання) курсантів вищих військових навчальних закладів або військових навчальних підрозділів вищих навчальних закладів, що здійснюють підготовку осіб на посади сержантського та старшинського складу.

Щодо попередньої професійної діагностики абітурієнтів, то згідно п. 2.21 Інструкції про організацію виконання Положення про проходження громадянами України військової служби у Збройних Силах України, затвердженої Наказом Міністра оборони України від 10.04.2009 № 170 [5], вона включає: соціально-психологічне вивчення; психологічне обстеження; медичний огляд; оформлення документів.

Стосовно осіб, які мають намір вступу до ВВНЗ та ВВП ВНЗ, проводиться спеціальна перевірка, у тому числі щодо відомостей, поданих особисто (зокрема, що наявності судового рішення, що набрало законної сили, згідно з яким особу притягнуто до кримінальної відповідальності, в тому числі за корупційні правопорушення, а також наявності судимості, її зняття, погашення; факту, що особа піддана, піддавалася раніше адміністративним стягненням за пов'язані з корупцією правопорушення; достовірності відомостей, зазначених у декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування; наявності в особи корпоративних прав; стану здоров'я (в частині перебування особи на обліку в психоневрологічних або наркологічних закладах охорони здоров'я), освіти, наявності наукового ступеня, вченого звання; відношення особи до військового обов'язку; наявності в особи допуску до державної таємниці, якщо такий допуск необхідний згідно з кваліфікаційними вимогами до певної посади; поширення на особу заборони займати відповідну посаду, передбаченої положеннями Закону України «Про очищення влади» (ст.56 Закону України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 № 1700-VII [6]).

Відповідно п. 1.7. підрозділу 1 «Організація відбору вступників до ВВНЗ та ВВП ВНЗ» розділу III «Порядок відбору вступників до ВВНЗ та ВВП ВНЗ» Інструкції № 360 [2] на підставі результатів попередньої професійної діагностики комісії приймають рішення про зарахування особи, яка подала заяву (рапорт), кандидатом для вступу до обраного нею ВВНЗ (ВВП ВНЗ) або відмовляють у зарахуванні з поясненням причин. Акцентуємо увагу, що дотримання умов вступу на службу не тягне виникнення військових відносин, а лише уможливорює розгляд можливості вступу до ВВНЗ чи ВВП ВНЗ. Цим підстави вступу відрізняються від умов вступу: дотримання умов вступу на військову службу не є гарантією набуття статусу курсанта. Лише укладення контракту як правова підстави виникнення правовідносин тягне зміни статусу особи, що уклала такий. Як визначає О.О. Шевцов, умови прийняття на службу – це закріплені в нормативно-правових актах об'єктивні вимоги до осіб, які мають бажання служити в певній системі органів держави. Відсутність або невідповідність умов вступу на службу є підставою невизна-

ння особи кандидатом і відмовою у прийнятті на службу. Відповідність необхідних рис і властивостей такої особи нормативно окресленим вимогам є передумовою виникнення статусу кандидата на службу., однак не тягне виникнення правових відносин. Умови й підстави прийняття на службу – це правові категорії, що несуть різне результативне навантаження: дотримання умов не викликає виникнення правовідносин порівняно з підставами, наявність яких безпосередньо тягне за собою їх появу [4, с.11].

В цьому контексті зауважимо, що коли мова іде про спеціальні елементи механізму держави як то правоохоронні органи спеціального призначення, або ж відбір спеціальними законами можуть бути встановлені і інші вимоги для укладання контракту про навчання. Наприклад, це можуть бути інші вікові обмеження порівняно з описаними вище, вимоги щодо громадянства, проживання на території України тощо. Встановлення будь-яких з описаних вище вимог не тільки не суперечить принципу рівності у правах, а й виступає однією з основних засад ефективного функціонування військової служби в рамках закону. Це зумовлено 3-ма причинами: (а) попередження зловживань, (б) забезпечення незалежності і (в) підвищення ефективності діяльності військовослужбовців. Установлення певних обмежень і заборон підкреслює підвищений рівень відповідальності військовослужбовців при здійсненні ними службових повноважень, дозволяє їм виконувати цю діяльність, уникаючи стороннього впливу на прийняття рішень і присвячуючи весь час основній роботі [4, с.13].

Висновок. Враховуючи вищевикладене, доходимо висновку, що процедура та підстави вступу до ВВНЗ та ВНП ВНЗ за схемою «студент-курсант» та «курсант» відрізняються від встановлених для інших навчальних закладів та підрозділів через проведення військово-професійної орієнтації, обмеження кількості кандидатів замовленням і планом, встановлення умов вступу до ВВНЗ та ВНП ВНЗ у вигляді вікових вимог, вимог до стану здоров'я, спеціальною перевіркою відомостей, набуттям статусу кандидата на вступ виключно за дотримання всіх вимог, набуття статусу курсанта (студента) на підставі контракту кандидатом за умови проходження конкурсу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Умови прийому на навчання до вищих навчальних закладів України в 2015 році, затверджені Наказом МОН України від 15.10.2014 № 1172: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1390-14>

2. Інструкція про організацію та проведення військово-професійної орієнтації молоді та прийому до вищих військових навчальних закладів та військових навчальних підрозділів вищих навчальних закладів, затверджена Наказом Міністерства оборони України від 05.06.2014 № 360 : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0704-14>

3. Положення про проходження громадянами України військової служби у Збройних Силах України, затверджене Указом Президента України від 10.12.2008 №1153/2008: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1153/2008/page>

4. Шевцов О.О. Правове регулювання трудової діяльності працівників прокуратури України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.05 / О. О. Шевцов / Східноукр. нац. ун-т ім. В. Даля. — Луганськ, 2010. — 18 с.

5. Інструкція про організацію виконання Положення про проходження громадянами України військової служби у Збройних Силах України, затверджена Наказом Міністра оборони України від 10.04.2009 № 170: [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0438-09>

6. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII: [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>

Червяков О.І. Щодо особливостей порядку і підстав вступу до вищих військових навчальних закладів та військових навчальних підрозділів вищих навчальних закладів за схемою «студент-курсант» та «курсант»

У статті визначено схеми навчання у вищих військових навчальних закладах та військових навчальних підрозділах вищих навчальних закладів, встановлено специфіку набуття статусу курсанта, визначено розбіжності понять умови та підстави вступу до ВВНЗ та ВНП ВНЗ.

Ключові слова: *порядок вступу до військового навчального закладу, статус курсанта, умови вступу у військові навчальні заклади, підстави вступу у військові навчальні заклади.*

Червяков А.И. Об особенностях порядка и оснований поступления в высшие военные учебные заведения и военные учебные подразделения высших учебных заведений по схеме «студент-курсант» и «курсант»

В статье определены схемы обучения в высших военных учебных заведениях и военных учебных подразделениях высших учебных заведений, установлена специфика приобретения статуса курсанта, определены различия понятий условия и основания вступления в ВВУЗ и ВНП ВНЗ.

Ключевые слова: *порядок вступления в военные учебные заведения, статус курсанта, условия вступления в военные учебные заведения, основания вступления в военные учебные заведения.*

Chervyakov O.I. As for the features of the procedure and grounds for admission to higher military schools and military training units of higher educational institutions on a “student-cadet” and “cadet”

The article defines the specific training in higher military schools and military training units of higher educational institutions, established the specificity of acquiring the status of a cadet, identified differences between the concepts of entry conditions and grounds.

Keywords: *order of entry into military academies, cadet status, conditions of entry into military schools, the base of entry into military schools.*

Стаття надійшла до редакції 28.05.2015.